

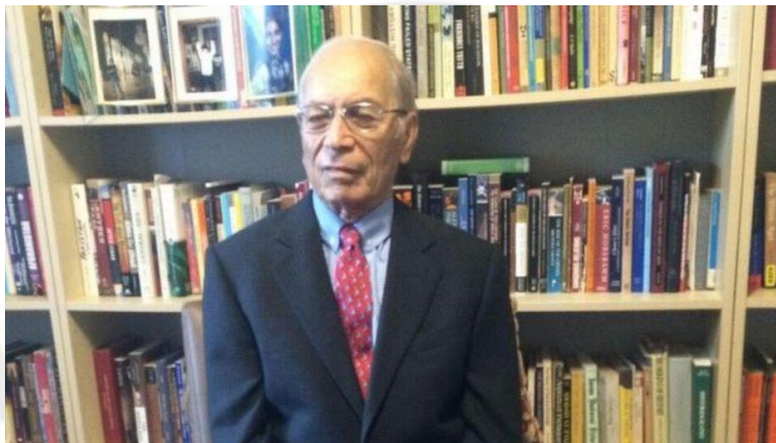

۲۰۱۷/۰۱/۰۷

آريانا افغانستان آنلاين

فقدان پوهاند داکتر حسن کاکړ یک ضایعۀ علمی و اکادمیک است

پوهاند ډاکتر محمد حسن کاکړ، د آريانا افغانستان آنلاين همکار او ليکوال د کابل پوهنتون پخوانی استاد او د افغانستان نامتو تاريخپوه او ليکوال د يوی اوږدې ناروغۍ له کبله د مرغومی د میاشتی په شپاړسم ماښام د امریکې د کليفورنيا د ایالت په یو روغتون کې له دغه ناگاری او نا کاری نړۍ سترگی پټی کړی.

إِنَّا لِلَّهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ

په دی وروستيو کې پوهاند کاکړ د کليفورنيا په شمال کې اوسیده. خو د هغه تگ له دغې فانی نړۍ نه د ده ټول پلویان، دوستان او عزیزان، د ویر او ماتم پر تېر کینول. دی د اته اتياوو کلونو وو. د آريانا افغانستان آنلاين وپېاښه د دغه نامتو شخصیت، پياوړي تاريخپوه او دافغانستان د وتلی څیړی د مړینې له کبله د خپلی خواخوږی مراتب د هغه درنی کورنی، دوستانو او علاقمندانو، د افغانستان د علمی کدرونو غړو او د افغانستان د هغو ملی مبارزینو کړیو ته وړاندی کوی چی له ده سره یو ځای ئی د خلق او پرچم د ناکارو گوداگی گوندونو په ضد مبارزو کې گډون کړی او له ده سره ئی د هغوی د جیلونو د کوتو توری تیاری گاللی دی. پوهاند کاکړ د عمر تر پایه په علمی، تاریخی او کلتوری کړو وړو کې ښکیل پاتی وو. پوهاند داکتر محمد حسن کاکړ په ۱۹۲۹ میلادی کال، د لغمان ولایت د الیشنگ ولسوالی د "پلوتی" په کلی کې زیږیدلی دی. تحصیلات ابتدایی و متوسطه خود را در مکاتب ولایت لغمان به پایان رساند و تحصیلات عالی را به سویه

لیسانس در پوهنتون کابل ادامه داد. او همچنان تخصص عالی اش را با بدست آوردن ماستری در فلسفه M. Phil و بعداً دوکتورا Ph.D. از پوهنتون لندن بدست آورد. مرحوم پوهاند کاکر باری نوشته بود که: "تیزس دوکتورای من افغانستان در تحت حکمرانی امیر عبدالرحمن خان، ۱۸۸۰-۱۹۰۱م" است که در سال ۱۹۷۴م به پوهنتون لندن تسلیم گردیده و مورد تأیید قرار گرفته بود. ولی بعضی قسمت ها در پرتو منابع و مواد جدید که بعد از تکمیل تیزس در اختیارم قرار گرفته، انکشاف نیز نموده اند. با آنچه گفته آمدم در تمام اثرهیچ چیزی را بدون باور به تقم آن، نگنجانیده ام و در غیر آن شاید مورد عفو قرار گیرم. اگرچه در طول تحقیقات بلاوقفه سه ساله من و هم تحقیقات وقفه ئی چندین ساله ماقبل آن اشخاص و مؤسسات بیشماری معاونت شانرا از من دریغ نموده اند ولی صمیمانه ترین تشکرات خود را به داکتر ملگم ادوارد یپ Malcolm Edward Yapp از پوهنتون لندن که قبل از تعدیل این اثر، تیزس دکترا (Ph.D.) من به پوهنتون لندن تحت نظارت سازنده او تکمیل و سپرده شده که بدون نظارت او و آگاهی او از تاریخ معاصر افغانستان این اثر آنچه که هست نمی بود. در کابل مراتب امتنان خود را از شاغلی داکتر غفور روان فرهادی اظهار میدارم که به کار تحقیقات بنده علاقه گرفته و اجازه استفاده از قسمت های ذیعلقه مرا در آرشیف وزارت خارجه که هنوز در دسترس عامه نبود، بدست آورد. همچنان از استاد سابق خود در پوهنتون کابل داکتر فاروق اعتمادی متشکرم که نسخه ای از "افغانستان در مسیر تاریخ" اثر میر غلام محمد غبار را در اختیارم قرار داد. من از جسارت ایشان سپاسگزارم که نسخه شخصی خود را در زمانیکه به صورت رسمی تحریم شده، نادر و تابو بود، در اختیارم گذاشت. کمک های دوامدار پروفیسور لویی دوپری یکی اراکین سیار پوهنتون های امریکائی در کابل مرا قادر ساخت تداوم تحقیقاتم را پی گیری نمایم. وی علاقه مندی زیادی را در مورد کار تحقیقاتی ام نشان داد. به او و همچنان به نانسی دوپری ابراز امتنان می نمایم. اشرف غنی احمدزی از پوهنتون کابل با در اختیار گذاشتن کتاب های منحصر به فردش در مورد افغانستان کمک شایانی نموده است. همچنان تشکرات خود را خدمت نورمن پرچرد (Norman Pritchard) و گوردون مانی (Gordon Maghney) برای پیشنهادات قیمتدار شان در تهیه متن، پیشکش می نمایم.

به همین منوال من خود را مدیون مؤسسات و بنیاد های آتی میدانم:

به پوهنتون کابل برای اعطای غیابت طویل المدت. به ایشیا فونڈیشن برای تمویل مصارف اقامت دو ساله من در اضلاع متحده، به پروگرام سکالرشپ فولبرایت هیز (Fulbright-Hays Scholarship) برای اعطای سفرهای بین المللی، به پوهنتون پرنسطن (Princeton University) برای اعطای (Visiting Research Fellow) مقام محقق همکار مهمان و به پوهنتون هارورد (Harvard University) برای اعطای سهمیه تحقیقاتی در مرکز مطالعات شرق میانه و دسترسی به کتابخانه غنی آن. و با تشکرات از حکومت هند برای اعطای یک سکالرشپ در سال ۱۹۷۰ به هندوستان.

در پوهنتون هارورد یک عده از پروفیسران معاونت کرده و باعث تشویق بنده گردیده اند که جایش است از پروفیسر نور یلمن (Prof. Nur Yalman) و پروفیسر جوزف فلچر (Prof. Joseph Fletcher) که هر دوی شان علاقه مندی قابل قدری به کارم نشان داده اند. آنها و پروفیسر محسن مهدی (Prof. Muhsin Mahdi) بودند که اقامتم را در هارورد ممکن ساختند که از آنها مشکورم. تشکرات خود را به پروفیسر ریچرد فرای (Richard Frye) نیز تقدیم مینمایم که فصل های از کارم را مرور و پیشنهادات قیمتدار را توصیه نمود. همچنان مراتب امتنان خود را به تمام کتاب دارانی ابراز میدارم که با تبسم و تعاون برای حصول مواد تحقیقاتی در معتبرترین مراکز منابع علم و دانش بشریت

که آنها خادمینشان اند کمک نموده اند. و بالاخره من مراتب تشکرات خاص خود را به تمام اراکینی که در مرکز مطالعات شرق میانه در پوهنتون تکساس در شهر آستن هستند و مطبوعه پوهنتون تکساس که این اثر را به مردم اشاعه نمود ابراز میدارم."

پوهاند داکتر محمد حسن کاکر در سال ۱۹۸۱ به حیث استاد در پوهنتون کابل شامل گردید و برای سالیان متمادی به حیث استاد تاریخ در پوهنتون کابل ایفای وظیفه نموده اند، همچنان، در سمینارها و کنفرانس های داخلی و خارجی زیادی شرکت کرده و علاوه بر چند کتاب، صدها مقاله علمی و تاریخی دارد. او آثاری به زبان انگلیسی نیز دارد. جنابشان یکی از همکاران سیار تحقیقاتی در دبیرتمنت شرق میانه مربوط پوهنتون های پرنستن Princeton و هاروارد Harvard ایالات متحده بوده است. او همچنان آمریت دبیرتمنت تاریخ را عهده دار بوده است. در سال ۱۹۸۲ در اثر ضدیتش به اشغال نظامی شوروی وقت از طرف رژیم کابل به زندان انداخته شد. ایشان در جایی مینویسند که: خادستانو زه د پوهاند هاله له نیول کېدو نه شاوخوا یوه نیمه میاشت وروسته په کابل ښار کې ونیولم. زه بی ځکه بندي کړم، چې ما د نورو استادانو په ملگرتوب د رژیم او شوروی یرغل په مخالفت، په دننه، په خاص ډول په پوهنتون کې فعالیت کاوه. دا اسان کار نه وو. ، مور استادان او محصلان د عمومي اتحادیې په تنظیم بوخت وو او ور ته مو ملا تړلې وه. په پوهنتون کې د رژیم پر ضد نوري اتحادیې هم فعالې وې، چې د دغو ټولو په اړه مې په خپل نوي اثر- د افغان شوروي جگړه کې یوڅه لیکلي دي. زموږ د اتحادیې د سر مسئول کسان- ارواښاد پوهاند فضل ربي پژواک، پوهنوال داکتر محمد عثمان روستار تره کې، داکتر محمد طاهر هاشمي، او داکتر عبدالله او زه وم. د نویو غړو په جلب سره مور، د مصئونیت په خاطر، یو بل نه خبرول. محترم داکتر هاشمیان زما په بلنه د اتحادیې غړی شو. ده بیا د خطر په منلو سره د اتحادیې تبلیغې پانې، چې محترم روستار لیکلې، د کوم معتمد شاگرد په وسیله ځینو سفارتونو ته رسولې. په مجموع کې زموږ د اتحادیې غړي ډېر شوي وو، او مور فیصله وکړه، چې لس یا دولس ورځې وروسته په پوهنتون کې مظاهره پیل کوو، او د ښار په لور به ځو، خو د هغه تر مخه یې داکتر روستار او شکرالله کهگدای او زه بندي کړم. زموږ په بندي کېدلو سره د پوهنتون یو شمېر استادان او محصلان له وطن نه ووتل، چې له احتمالي خطر نه بچ وي. خو خاد زموږ له اتحادیې نه خبر نه وو، او مور چې یې ونیولو، په پوهنتون کې د رژیم او یرغلگرو پرضد ویناوو، او فعالیتونو له امله وو. زه یې له دې امله هم د سترگو اغزي وم، چې په ۱۹۸۱ کې د پوهاندی علمي درجي ته رسېدلی وم.

به این ترتیب مؤسسه، عفو بین المللی که از لندن فعالیت مینماید، داکتر کاکر را یک "زندانی سیاسی" اعلام نمود. یکتعداد گروه های دیگر دفاع از حقوق بشر از قبیل PEN بین المللی، فعالین حقوق بشر در اروپا و امریکا و همچنان علما و دانشمندی از قبیل پروفیسر جوزف فلچر Joseph Fletcher از پوهنتون هاروارد، داکتر کرستل لزی Dr. Crystal A. Leslie از مرکز صحی پوهنتون باستن و بخصوص پروفیسر فیلیکس ارماکور Felix Erma Cora نماینده خاص کمیسیون حقوق بشر ملل متحد در مورد افغانستان با مکاتیب متداوم خود در مورد او، روی رژیم کابل فشار وارد نمودند. بعد از رهائی پروفیسر کاکر با خانواده اش به پشاور پاکستان فرار و متعاقباً در سال ۱۹۸۹ به ایالات متحده مهاجر گردیدند. وی به سمت اولین رئیس انجمن استادان پوهنتون ها در هجرت انتخاب و همزمان در انستیتوت "شرق و غرب" پوهنتون هاوایی به حیث عضو و بعداً در پوهنتون سان دئیگو به حیث استاد به تدریس ادامه دادند. همزمان به حیث مدیر و یکی از مؤسسين " حرکت برای یک دولت مردمی در افغانستان" با نوشتن و نشر نوشته هایش برای نشرات افغانی مصدر اشاعه معلومات شایانی در مورد معضلات جاری افغانستان گردیده است. آثارش

نتیجه علمی و تجارب شخصی، مشاهدات و دانش مسلکی اش از طریق نوشته ها و تراجمش برای دیگران است. او در سمینارها و کنفرانس های داخلی و خارجی زیادی شرکت کرده و علاوه بر چند کتاب، صدها مقاله علمی و تاریخی دارد. او آثاری به زبان انگلیسی نیز دارد.

از بازماندگان پوهاند داکتر محمد حسن کاکر خانمش میرمن مریم کاکر، دو پسرش کاوون کاکر و سباوون کاکر و دخترش خوره کاکر همچنان دخترانش پلوشه و ورمه اند که آریانا افغانستان آنلاین برایشان صبر جمیل از بارگاه ایزدی متمنی است.

یاد پوهاند محمد حسن کاکر فرزند

برومند و افتخار افغان ها و افغانستان

همیشه زنده و جاویدان باد

